

Několik poznámek k problému interpretace a aplikace.

Mojmír K u s á k.

O b s a h:

- I. Pojem interpretace.
 1. Hledisko, které zaujímáme.
 2. Možnosti interpretace:
 - b) Meze, dané lidským intelektem.
 - a) Meze, dané výrazovými prostředky.
 3. Nepřekročitelnost mezi interpretace a důvod pochybení tradiční nauky.
- II. Pojem aplikace.
 1. Hledisko, které zaujímáme.
 2. Možnosti aplikace:
 - a) Při hodnocení.
 - b) Při normotvorbě.
 3. Pochybení tradiční nauky v názorech na normotvorbu.
- III. Závěr, vyplývající z rozdílu mezi interpretací a aplikací:

při studiu hierarchie norem nejde pouze o poznávání.

Ú v o d.

Probíráme-li otázku interpretace a aplikace s hlediska historického, nenajdeme takřka díla, které by se jen touto otázkou obíralo. Přes vynikající význam, který měla interpretace v právu římském, kdy se interpretace prostřednictvím *responsorum prudentium* stávala normou, nezabývali se Římané příliš teoretickými úvahami o interpretaci a aplikaci. Totéž lze říci o osudu tohoto problému v průběhu celých století až do počátku XIX. věku. Právo římské bylo až do této doby považováno za vrchol právní vědy a obdivovatelé římského práva si nedovolili jíti dále než jejich mistři.

Jakési naděje na zvládnutí teoretických otázek interpretace a aplikace měla při r o z e n o p r á v n í škola, a to vzhledem k filosofickému podložení a zabarvení této školy. Ale právě na poli interpretace a aplikace byly postaveny tomuto právníckému směru největší překážky. Zastánce školy přirozenoprávní byl právě v této oblasti v největším pokušení dáti se svěsti na scesti.

Škola h i s t o r i c k á, která vystřídala školu přirozenoprávní, kladla samozřejmě při interpretaci hlavní důraz na výklad histo-

rický. Stoupenci této školy chtěli odstraňovati sporný výklad tím, že pátrali po historii zákona a studovali materiálie. Nepřipustili možnost, že to, co nebylo jasné v zákoně, nebude jasné ani v materiáliích. Methodická nepřipustnost, doplňování a opravování normy z materiálií je nijak nezaráželo. Nebylo ještě metody, byly jen školy.

Škola sociologická, kterou spolu se školou historickou nutno prohlásiti za panující, snažila se dokázati, že vznik práva spočívá na společnosti samé, a že jediné společnosti má sloužit. Tím ovšem byly dány směrnice pro výklad a ještě spíše pro aplikaci normy. Zásada zněla: právo jest vykládati a používatí ho tak, jak toho vyžaduje společnost.

Uvádím zde tyto tři školy jako reprezentantky toho, co zahrnujeme pod zkratkou panující nauky. O zájmové jurisprudenci a škole volnoprávní není třeba v tomto směru se zvláště zmiňovati.

Z důležitějších děl tradiční nauky, která se obírají naší otázkou je třeba upozorniti zejména: Walter Jellinek: *Gesetz-Gesetzesanwendung und Zweckmässigkeitserwägung*. 2. vyd. 1919. Heck: *Gesetzesauslegung und Interessenjurisprudenz*, Tübingen 1914 a Geny: *Methode d' interpretation*, 2. vyd. 1919.

Zvláště Geny zasluhuje pozornosti pro bohatství zpracovaného materiálu a osobité názory. Právnícké myšlení však, v době sepsání těchto děl, ještě nedospělo k methodické jasnosti. Bylo nutné propracovati nejdříve formální právní pojmy a odstraniti z problému interpretace a aplikace tradiční nános, než se mohlo dojíti v této oblasti k poznatkům methodicky správným.

Methodické ujasnění přinesla teprve normativní theorie svým přesným rozlišením světa kauzálního a světa norem a propracováním právních pojmů formálních a co je pro náš problém nejdůležitější, zdůrazněním antithese: poznání a tvoření, intelektu a vůle, tedy přesným rozlišením stránky kognitivní a volitivní.

Celkový dojem, který si odneseme ze studia autorů tradiční nauky, pokud pojednávají o interpretaci, je vyjádřen u Hecka upřímně slovy:¹⁾ „Všeobecně uznávané učení o výkladu zákonů dnes neexistuje.“ Toto doznání můžeme čísti v různých obměnách. Mluví se o učení, methodě a autoři si stěžují, že není jednotný způsob výkladu, nebo že chaos v nové době rozbil tradiční způsob výkladu a pod. Tato pojednání jsou příznačná také ži-

¹⁾ Heck: *Gesetzesauslegung und Interessenjurisprudenz*, str. 2. Tübingen 1914.

velnou snahou autorů zavésti všeobecně uznávané pravidlo interpretací.

O aplikaci naproti tomu nedovíme se buď vůbec nic nebo jen velmi málo. Málokdy je aplikaci vyhrazeno to místo, které jí skutečně náleží. Tradiční teoretikové vesměs směšují interpretaci a aplikaci. V následující úvaze chci se pokusit o vymezení těchto pojmů.

I. Pojem interpretace.

1. Hledisko, které zaujímáme.

V názvu výkladem jsou zahrnuty povšechně dvě představy, totiž jako by šlo o nějaké tradování nebo vykládání poznatků druhé osobě a jako by se někomu touto činností zprostředkovalo získání poznatků, které by sám vytěžit nemohl. Ale název nesmí nás mýlit. Přítomnost posluchače nemůže býti rozhodující pro charakteristiku této činnosti. Výkladem normy nazveme určitou činnost, i když ji provádíme pro sebe a nemáme nikoho, komu bychom své poznatky sdělovali. Druhá představa, že interpret musí nějak rozhojnit ten poznatek, který obyčejný poznávající subjekt z normy vytěží, nebo že musí něco k normě přidávati, je charakteristická pro tradiční nauku.

Velmi pěkně se to dá ukázati na citátu z Miloty, který v shodě s tradiční naukou tvrdí:²⁾ „Výklad zákonů je taková činnost, která na podkladě znění zákona opravuje jeho chyby, vysvětluje jeho nejasnosti a urovnává jeho rozpory.“ Tento názor nutno ovšem co nejpříkřeji odmítnouti, protože interpret nebere odnikud oprávnění, aby interpretací vytvářel právo nové. Správně uvádí Weyr:³⁾ „Interpretací nelze nikdy korigovati a doplňovati právní řád, nýbrž pouze poznávati.“ Stejně Merkl:⁴⁾ „Chyba pojednání, které chce býti pozitivně právní, není podle řečeného v tom, že je jen komentářem zákona, ale v tom, že je víc než toto.“

Je viděti, že úkolem interpreta není nic jiného, než poznávání obsahu normy, protože nesmí ani tento obsah rozhojňovati, ani s ním nemusí druhého seznamovati, a přece jeho činnost nazveme „výkladem normy“. Naše definice výkladu normy bude tato: Interpretace je poznávání obsahu normy. To

²⁾ Milota: Působnost zákonů trestních, str. 62.

³⁾ Weyr: Základy právní filosofie. Str. 102. Brno 1920

⁴⁾ Merkl: Zum Interpretationsproblem. Zeitschrift für das private und öffentliche Recht d. Gegenwart. XLII. Str. 541.

je také názor Sedláčkův:⁵⁾ „Zjištění obsahu normy jako úsudku o tom, co má býti, je úkolem interpretace.“

Pokud jde o hledisko, které zaujímáme při interpretaci, nutno si uvědomiti toto: Protože interpretace jest poznávání obsahu normy, musí tedy zapadati do hlediska statického. Toto hledisko předpokládá hotové izolované normy, které jediné možno poznávati. Dynamické hledisko dovoluje poznati vznik a hierarchii norem, ale to pro interpretaci, rozumíme-li jí pouhé poznávání, je bezcenné. Vznikající normu nemohu poznávati, teprve normu vzniklou. S hlediska statického, které při interpretaci zaujímáme, vyplývá, že je nejen možno, ale také nutno vykládati každou normu, pokud se nám jako norma jeví. S tohoto hlediska budou se nám všechny normy jeviti jako stejně hodnotné, jako by pocházely z jedné normové vrstvy.

Pravili jsme, že normy nejen můžeme, nýbrž musíme vykládati. Je-li interpretace poznáváním obsahu normy, možno zodpověděti otázku, potřebují-li všechny normy výkladu nebo je-li myslitelná nějaká ideální norma, která výkladu nepotřebuje. Po všechně se má za to v řadách tradičních teoretiků, že norma, jejíž obsah lze lehce poznati, nepotřebuje výkladu, a jiná, jejíž poznání klade obtíže, že výkladu potřebuje. To, co dělá z interpretace interpretaci, nezávisí však na stupni obtížnosti, s jakou kdo k poznatku dojde, nýbrž záleží v poznávání samém. To vyplývá jasně z vymezení pojmu interpretace, jak shora bylo uvedeno. Také ta okolnost, že, co pro někoho jest lehce poznatelné a tedy zdánlivě nepotřebuje výkladu, může býti pro druhého těžko poznatelné a výkladu by potřebovalo, mluví proti tomu, aby stupeň obtížnosti při poznávání byl volen za kritérium. Neboť zatím, co někdo poznává normu, řekl by, že ji interpretuje, jiný děláje totéž, řekl by, že neinterpretuje normu, protože interpretace nepotřebuje. Je jasné, že subjektivní bystrost poznávajícího nebo objektivní obtížnost, kterou klade norma při poznávání, nemůže býti kritériem pro to, zda jde při jinak stejné činnosti jednou o výklad, po druhé nikoli. To, co jest vždy na pojmu interpretace neměnné, je poznávání a poznávati musíme vždy, ať jde o jakoukoli normu a úsudek o jasnosti nebo nejasnosti normy je teprve odvozen z poznání normy.

2. Možnosti interpretace: a) meze, dané výrazovými prostředky.

Majíce stále na mysli, že interpretace jest poznávání obsahu normy, můžeme vytyčiti meze této činnosti. V prvé řadě nara-

⁵⁾ Sedláček: Všeobecné nauky. Str. 131. Brno 1931.

zíme na spornost poznatku z normy čerpaného. Tato spornost jest způsobena několika příčinami. Norma, a mám zde na mysli normu právní, jest heteronomní. Abychom ji mohli poznávati, musí nám normotvůrce nějakým způsobem sdělití její obsah. Nyní používá se k tomu slovo, neboť slova jsou k tomu nejvhodnější. Je však myslitelný i jiný způsob sdělování normy pomocí signálů, obrazů atd.

I když normotvůrce zvolí nejpůsobilejší formu ke sdělení normy, totiž slova, může dojít, a jak víme, dochází, ke sporným poznatkům obsahu normy. Nutno si uvědomiti, že slova nevyjadřují přesně pojmy. Z toho vyplývá, že slovo má sporný a nesporný význam. Takový význam má pak souhrn těchto slov — norma a také souhrn norem. Důvod spornosti poznatků, čerpaných z normy, tkví ve výrazových prostředcích normy a jest tedy objektivní.

b) Méze, dané lidským intelektem.

Další pramen spornosti je založen v lidském intelektu a má povahu subjektivní. Každý totiž není stejně vyzbrojen na poznávání normy po stránce rozumové. Z toho plyne, že jednak nepozná každý obsah normy stejně rychle, a ne stejně hluboko. I když pomineme rozdíl časový, musíme utkvíti na rozdílu v hloubce poznání. Tím ovšem sporný prostor normy, vyplývající z nedostatečnosti výrazových prostředků, se zvětšuje. Každá norma rozpadne se na dvě sféry: jasnou a spornou. Jasná sféra je podmíněna jak jasností výrazových prostředků, tak možnostmi lidských intelektů. Problém ideální normy, jak tanul na mysli tradiční nauce, která by nepotřebovala výkladu, se nám objeví v novém rouchu, jako norma, která by byla vyjádřena naprosto jasnými výrazovými prostředky a kterou by všichni lidé stejně poznali. Víme ovšem, že taková norma jest skutečně normou jen ideální a že každá norma potřebuje výkladu, t. j. poznávání.

3. Nepřekročitelnost mezí interpretace.

Protože pak hranice, které jsou interpretaci položeny, jsou hranicemi samého poznávání lidského, jsou spory o obsahu normy interpretací a lidským intelektem vůbec neřešitelné. Tam, kde se interpretací dojde k poznatku, že slovo, případně norma, má více významů, nemůžeme dodatečně touze činností, totiž interpretací, zjistiti, že má jen jeden význam. Tím ovšem tvrzení tradiční nauky, že se určitou metodou interpretační dá dojít k řešení těchto sporů, se rozplývá. Křečovitě hledání této metody se strany tradiční nauky, bylo hledáním kamene mudrců. Tradiční nauka propadla v této oblasti optickému klamu. Vždy, kdykoli byla vy-

nalezena nová interpretační metoda, zdálo se stoupencům této metody, že to je onen spasitelný způsob výkladu. Nebylo se co divit, protože přehnané pěstování této metody způsobilo, že se docházelo zdánlivě k řešení sporných otázek. Ne však proto, že by ta která metoda byla jediné správná, nýbrž prostě proto, že se určitého způsobu interpretačního použilo. Zastánci dotyčné interpretační metody pak řešením, na něž bylo této metody použito, tuto metodu zase zpět ověřovali. Dopouštěli se tak chyby, o níž se Merkl vyjadřuje takto: „Neboť tato správnost — v tom tkví hrubá chyba úsudku — se měří na měřítku, které s předmětem, jež měříme, spadá dohromady.“⁶⁾

Šlo očividně o pohyb v začarovaném kruhu. Stoupenci té které interpretační metody byli v pozici kouzelníka, který si něco vpraví pod klobouk, a pak se spolu s publikem diví, že to tam skutečně je. Tak, jak se obhajovala jedna metoda, dala se hájiti také metoda druhá. K řešení spornosti, co do obsahu normy, nedocházelo ovšem již cestou intelektuální, nýbrž cestou vůle, a to proto, že se interpret pro určitou metodu interpretační, to jest pro určitou šablonu na řešení spornosti rozhodl.

Nutno dodat, že snaha tradiční nauky, dojíti při poznávání obsahu normy jenom k jednomu výsledku, ukazovala na to, že tradiční teoretikové si neuvědomili oprávněnost statického hlediska. Docházelo zde k pošinutí statického aspektu ve prospěch dynamického, přesněji ve prospěch užívání normy. To lze vysvětliti tím, že empiricky je vždy poznání a jednání smíšeno. Kdyby totiž u norem šlo tradiční nauce jen o poznání obsahu a použití normy nebylo vůbec v okruhu zájmu právní vědy, nikdy by k tomuto směšování aspektů nedošlo. Zjištění více významů normy jevílo se totiž tradiční nauce jako nechtěné. Při interpretaci textů, které není nutno aplikovati, jest naopak projevem zvláštního talentu, když se spornost obsahu objeví, čili když se zjistí, že mají určitou spornou oblast. Nikdo, ani tradiční teoretikové, si netroufali tvrditi, že věty římských básníků musejí míti jen jeden význam, ačkoli při výkladu digest byli ochotni na to přisahati.

Proto také nelze poznati, pokud stojíme při poznávání na hledisku statickém, že norma má mezery nebo že právní akt není v některém směru určen. To vše nám vyvstane, až, chceme-li normy použití a pod zorným úhlem užití hledíme na obsah normy. Abstrahujeme-li od toho, pak norma jeví se nám prostě jako vý-

⁶⁾ Merkl: 1. c. str. 550.

raz něčeho, co býti má, a více o tom nemůžeme při nejlepší vůli říci. Neurčenost nějakého aktu vůbec nemůžeme poznati, protože poznáváme pouze to, co v obsahu normy je, a ne to, co tam není. Ovšem, máme-li zření k aplikaci, pak zjistíme, že jest zůstaven určitý prostor, v němž se normotvůrce bude moci volně pohybovat nebo, že by bylo dobré, aby ten či onen akt byl přesněji určen, čili, že v normě jsou mezery. Ale v tomto případě jde o směšování statického a dynamického hlediska a ohled na aplikaci porušil interpretaci. Toto stálé zření na aplikaci bylo důvodem pobloudění tradiční teorie.

II. P o j e m a p l i k a c e .

1. H l e d i s k o , k t e r é z a u j í m á m e .

Nyní přicházíme k dalšímu úkolu, totiž k vymezení pojmu aplikace. Aplikace znamená použití normy. Tak definuje aplikaci Sedláček:⁷⁾ „Cizí tento výrok značí asi to, co v češtině označujeme slovem užívání, upotřebení. Jde tedy o užívání.“ Všimneme-li si, jakým způsobem můžeme používat dané normy, zjistíme, že je to možno: 1. buď jako měřítko pro danou skutečnost; 2. nebo jako opory pro vydání nové normy, jde-li o normu delegační; 3. anebo použijeme normy k přivedení stavu, který normě odpovídá.

Aplikace zahrnuje v sobě tedy tři pojmy, totiž: hodnocení, normotvorbu a exekuci. Zatím co hodnocení zůstává stranou, exekuce a normotvorba přechází do sebe podle aspektu, který zaujme. Určitá činnost jeví se nám jako výkon povinnosti, díváme-li se s hlediska normy delegační, jednak jako normotvorba, díváme-li se s hlediska normy vzniklé. Aspekt se tedy mění shora a s roviny a tatáž činnost se nám jeví různě. Merkl o tom praví:⁸⁾ „Vždy podle hlediska, jež zaujmeme, jeví se nám každá státní funkce, počínajíc ne vytvořením státní funkce, až k poslednímu aktu aplikačnímu, jednak jako exekutiva, jednak jako legislativa. Diferenci mezi exekutivou a legislativou, chceme-li, můžeme najíti až na posledním stupni konkretisace, kde splněním povinnosti už nevzniká žádná norma. To mohla by býti exekuce ve vlastním slova smyslu, ale v každém případě je exekuce species pojmu aplikace.

Z poznatku trojího charakteru aplikace vyplyne také, který normologický postoj při aplikaci zaujímáme. Ve statickém

⁷⁾ Sedláček: Všeobecné nauky. Str. 33. Brno 1931.

⁸⁾ Merkl: Die Lehre von der Rechtskraft. Str. 87 Lipsko-Videň 1923.

hledisku nemá aplikace místo. Toto hledisko předpokládá hotové a v daném času neměnné normy. Takové normy můžeme jen poznávat, ale ne jich používat. Při aplikaci je na místě hledisko dynamické, které nám dává možnost poznati stupňovitost normového systému a vznik norem. Právě s tohoto hlediska můžeme hodnotiti normou danou skutečnost a poznávat vznik norem. Zatím co při interpretaci pomíjeli jsme hledisko dynamické, zde pomíjíme hledisko statické.

2. Možnosti aplikace.

Srovnáme-li logicky interpretaci a aplikaci, poznáme, že interpretace je úkonem nejen logicky, nýbrž i časově primárním. Bez poznání normy nemůžeme jí používat. Při aplikaci pak právě o použití normy běží. S tohoto zorného úhlu můžeme oceňovat také možnosti a meze aplikace. Aplikace bude záviseti na přesnosti interpretace. Z toho plyne, že aplikace, pokud jí rozumíme hodnocení dané skutečnosti, musí počítati se spornou sférou normy. Ovšem, zatím co u interpretace vystačíme se zjištěním, že význam normy je sporný, u aplikace při hodnocení nám toto zjištění nepomůže. Zjištění, že jest sporné, zda něco odpovídá normě nebo nikoli, je nulovým bodem mezi plus a minus hodnocením. To náš úkol nijak neposune kupředu. Je-li tedy spor, zda určitý stav odpovídá normě, a má-li tento spor svůj důvod ve spornosti interpretace, pak ovšem není řešitelný intelektem, nýbrž vůlí. Rozhodnu-li se však, že daný stav odpovídá normě, pak je pro mne spor vyřízen, i když objektivně trvá. Každý může si, protože samo měřítko, totiž význam normy je sporný, hodnotiti jinak. Spory taktéž vznikající, musí býti proto řešeny tak, že některý aplikující subjekt má od systému norem, kterým hodnotíme, zároveň oprávnění hodnotiti autoritativně. Tato autorisace ovšem nic nemění na podstatě jeho činnosti. Činnost soudcová, který autoritativně hodnotí a činnost kteréhokoli jiného hodnotícího subjektu je v podstatě stejná. Nazveme-li činnost soudcovu aplikací, musíme důsledně tutéž činnost jiného hodnotícího subjektu nazvati také aplikací. Srovnáme-li základ interpretace se základem aplikace, vidíme, že nám vystupuje tu nový prvek — vůle.

Přikročíme k otázce vydání normy. Základem je zase interpretace. Především nutno poznati, co delegační norma stanoví. Máme-li na mysli aplikaci, jeví se nám delegační norma jako rámeček. V tomto rámci možno tvořiti normy prostřednictvím vůle. V této oblasti ovšem docela názorně vystupuje vůle. Intelekt mi

nic nepomůže, mám-li se rozhodnouti mezi několika možnostmi, v nichž se vznikající norma může pohybovati.

Aby norma vznikla, musí dojíti k určitému normotvornému procesu. Musí býti splněny formální a materiální podmínky, jichž se ke vzniku normy vyžaduje. Nejsou-li tyto podmínky splněny, nemůžeme normu čítati do toho kterého normového komplexu, i když se nám obsahově jako norma jeví a když jí jako normu můžeme poznávati.

3. Pochybení tradiční nauky v názorech na normotvorbu.

V tomto bodě došlo k hlavnímu náporu, ale také k hlavnímu pobloužení tradiční nauky. Ta nedovede a nedovedla si uvědomiti, že v rámci delegační normy je normotvůrce úplně suverenní. Na vyšším stupni hierarchie norem, tradiční nauka jakž takž uznala, že jde o normotvorbu. Soudcovský rozsudek však a vydávání jiných konkrétních norem, považovala tradiční nauka za pouhou subsumpci skutkové podstaty pod normu. Protože pak tradiční nauka požadovala a také věřila, že norma může míti jen jeden význam, a že skutková podstata jest také jediná, žádala jedinou možnost řešení. To je ovšem v zásadě pochybené. Dvojnásob proto, že tradiční nauka uznala, že vydávání zákona parlamentem, což je také jen vyplňování delegačního rámce, není omezeno na jedinou možnost řešení. Tradiční nauka nijak nevytýkala parlamentu, že z několika návrhů zákona (možností) si vybral jednu možnost, ale při aplikaci soudcovské to považovala za nechtěné a nemožné.

Laun, když mluví o této otázce, dopouští se také podle našeho názoru, omylu:⁹⁾ „Když na nějaký zločin je stanoven trest od jednoho do pěti let žaláře a soudce odsoudí na základě přitěžujících a polehčujících okolností, ke dvěma letům, nemůžeme tvrditi, že odsouzení k 1, 3, 4, 5, by bylo právě tak spravedlivé a v duchu zákona.“ To sice nemůže nikdo tvrditi, ale po zúžení delegačního rámce, které je dáno přitěžujícími a polehčujícími okolnostmi, dojdeme ke sféře, v níž je soudce suverenní. Tradiční nauka neuvědomila si, že při soudcovském rozsudku jde o vydání normy, což se děje aktem vůle a ne intelektu. Nepostřehla také, že nadřazená norma tvoří pouze rámec, který normotvůrce může vyplniti jakkoli a že konečně ani předpoklad, že norma má jen jeden smysl není správný.

O exekuci nebudu se zvláště zmiňovati, neboť o ní platí,

⁹⁾ Laun: Das freie Ermessen, str. 42.

pouze s jiného hlediska pozorováno to, co o normotvorbě. O exekuci ve vlastním slova smyslu lze říci, že se více týká světa jevů. S hlediska normativity možno říci, že takový stav odpovídá normě a bylo by zde jakési spojovací pásmo s hodnocením.

III.

Závěr vyplývající z rozdílu mezi interpretací a aplikací: při studiu hierarchie norem nejde pouze o poznávání.

Co se týče závěru, který vyplývá z rozdílu mezi interpretací a aplikací, je jeho základem antithese poznání — použití, intelekt — vůle. Tento rozdíl není dosud respektován, a dochází k častým pochybením. Nejběžnější jest představa, že také aplikace je jen poznávání. Tím ovšem utonula aplikace v interpretaci. Četní autoři také žádného rozdílu mezi těmito dvěma činnostmi nepostřehli. Někteří viděli rozdíl jen v konkrétnosti případu. Šlo-li o poznávání normy obecně, shodují se autoři na tom, že jde o interpretaci, šlo-li o „poznávání“, jak se vyjadřovali tradiční teoretikové, jednotlivého případu, tvrdili, že běží o aplikaci. — Důvodem toho, že se došlo k tak násilnému rozlišování, že totiž podle představy tradičních teoretiků, tatáž činnost se lišila podle kriterií, které rozlišení způsobiti nemohlo, bylo to, že zde rozdíl, a to nepřekročitelný skutečně je. Tento rozdíl však tradiční nauce uniká. Ze shora uvedené antithese a našich dřívějších výkladů vyplývá, že zatím co poznání jest aktem intelektu, použití je činností volní.

Z pečlivého rozlišování rozdílů mezi interpretací a aplikací, vychází ještě závěr, který uvádím na tomto místě jako výtěžek této práce. Tvrdím totiž, že p ř i t a k z v a n é i n t e r p r e t a c i n o r e m p r á v n í h o ř á d u, a c o n t r a r i o i n t e r p r e t a c e n o r m y j e d n o t l i v é, n e j d e p o u z e o p o z n á v á n í, a l e t a k é o p o u ž í t í n o r m y. Deduktivně to vyplývá už ze statického postoje, který zaujímáme při poznávání. Vždyť statický aspekt nám nedovoluje poznávati hierarchii norem, která v právním řádě existuje.

Lze ovšem uvést také jiné hmatatelnější důkazy. Řekli jsme, že při vydání každé normy musejí býti splněny podmínky, na něž norma delegační váže vznik normy delegované. Podmínky ty jsou jednak rázu formálního, týkají se postupu, a rázu materiálního, týkají se obsahu normy vznikající. Z toho ovšem plyne, že o žádné normě nemůžeme předem říci, že je součástí určitého normového komplexu, pokud jsme neověřili, byly-li kreační předpisy dodrženy.

Toto ověření je však možné pouze na základě normy delegační.

Než tedy mohu určitou normu poznávati, jako součást právního řádu, musím měřítkem delegační normy hodnotiti určitou skutkovou podstatu, kterou můžeme nazvati splněním předpisů kreačních. Cituji, co o této otázce praví Procházka. Nejdříve výrok P r o c h á z k ů v:¹⁰⁾ „Leč, aby se dokázalo, že nižší norma čerpá svou závaznost z normy vyšší, že je konkrétem svého logického důvodu, bylo právě nutno sledovati její tvoření, bylo nutné zjistiti, zda byly uskutečněny veškeré podmínky, na něž vyšší norma váže právní existenční normy nižší. Těmto uskutečněným podmínkám říkáme skutková podstata.“ A jiný výrok:¹¹⁾ „I vytvořená (hová) nižší norma předpokládá zjištění procesu normotvorného. Nemůžeme o ní říci, že je normou právní, pokud se nepřesvědčíme, že vznikla pravoplatnou delegací. A tuto delegaci přezkoušíme jedině tím, že zjistíme existenci delegační normy (sc. její abstraktní skutkové podstatě) vyhovující normotvorné skutečnosti.“

Ze shora uvedeného vyplývá, že mluvit o poznávání komplexu norem jest nesprávné. Nutno si uvědomiti vždy, že jde o střídavé poznání a použití. Totiž poznání normy delegační, jíž použijí k hodnocení, zda byly splněny kreační předpisy, abych zjistil, vznikla-li norma delegovaná, která s hlediska normy nižší může býti zase delegační normou. Důvod toho, proč se nepřišlo na to, že při výkladu normy jakožto součásti normového komplexu, nejde jen o poznávání, je v tom, že se hledal rozdíl tam, kde ho nebylo a zásadní rozdíl zůstal nepovšimnut. Je nesporné, že soudce, který zkoumá, zda byly splněny podmínky pro vznik smlouvy, zřejmě normy používá, t. j. hodnotí určité skutečnosti pomocí delegační normy. Totéž však dělá každý tak zvaný „poznávající subjekt“, když, jak se dosud mluví, poznává normu, na příklad nařízení jako součást právního řádu. Zapomnělo se, že nežli kdo může tuto normu jako součást určitého normového komplexu poznávati, musí provést celý řetěz aplikací a zjistiti, zda je to nařízení, zda dosud platí, zda bylo vydáno v rámci zákona a je-li součástí toho neb onoho řádu. Výjimečné postavení soudcovo zase zde kalilo rozhled.

Ještě zřetelněji se to jeví u ústavního soudu, který byl jedině k tomu účelu vytvořen, aby dozíral, byly-li dodrženy kreační předpisy a zda danou normu můžeme čítati do určitého normového komplexu. Jistě nikdo nebude pochybovati, že činnost ústavního soudu je aplikací, hodnocením, ač tatáž činnost koná-li ji sou-

¹⁰⁾ Procházka: Normativní teorie a tvorba práva v Englišově sborníku, str. 440. (Některé části tištěny kursivou.)

¹¹⁾ Procházka: Tamtéž, str. 447.

kromník, by byla nazvána tradiční nomenklaturou poznáváním určité normy. Ovšem autorisace nesmí nás mýlit.

A konečně hlavní argument pro naše tvrzení. Kdyby šlo pouze o poznávání při činnosti, která nám tane na mysli, pak ten tak zvaný „poznávající“, který by ověřoval splnění kreačních předpisů, by poznával skutečnosti světa kausálního, které by beze všeho zakládaly vznik normy. Tím by byla opuštěna půda normativity. Ale on nepoznává jen tyto skutečnosti, on je normou hodnotí. Nejde tedy jen o poznávání, ale i o aplikaci.

Toto zjištění nemá jen význam pro nomenklaturu, nýbrž i význam praktický. Spornost, která má základ v poznání normy se zvětšuje ještě tím, že poznání se střídá s aplikací. Může tedy dojít i ke sporu o tak zvanou právní existenci normy, přesněji o její platnost. K takovým sporům v praxi také dochází. Vedle sporů o platnost normy, dochází také ke sporům co do rozsahu platnosti, protože sám rámec vytvořený delegační normou není přesný. Zatím co na vyšším stupni hierarchie, spornost co do rozsahu platnosti není tak častá, neboť delegační rámec je širší a formální podmínky všeobecnější, u konkrétních norem je spornost na denním pořádku. Odtud pramení odvolání a zmateční stížnosti, v nichž se míří na formální a materiální podmínky vzniku normy.

Při retrospektivě objeví se nám dosti neradostné závěry. Máme však za to, že je lépe uvědomiti si nedostatky předmětu, jímž se obíráme a počítati s nimi, než tyto nedostatky popírat. Tyto nedostatky jsou mimo to pro nás nepřekročitelnými hranicemi, protože netýkají se samého materiálu, s nímž pracujeme, totiž normy, nýbrž výrazových prostředků a lidského intelektu.

Literatura :

Garraud : *Traité théorique et pratique du droit pénal français*. 3. vyd. 1924.

Gerlich : *Skutkové zjištění a právní posouzení v řízení soudním*. Brno-Praha 1934.

Gerlich : *K problému konstrukce soudního procesu*. Čas. pro pr. a st. v. 1934.

Heck : *Gesetzesauslegung und Interessenjurisprudenz*. Tübingen 1914.

Hora : *Gerlichovo skutkové zjištění a právní posouzení v řízení soudním*. Právník 1936.

Jellinek W. : *Gesetz-, Gesetzesanwendung und Zweckmässigkeits-erwägung*. Berlin 1938.

Kallab : *O novějších směrech v metodologii právní praxe*. Právník 1917.

Kallab : *Právní filosofie a výklad zákonů*. Vědecká ročenka práv. fak. M. U. VI. (1927.)

- Kallab: Úvod ve studium method právnických. Brno 1920.
Kubeš: Smlouvy proti dobrým mravům. 1933.
Kubeš: Positivní právo sekundární. Časopis pro pr. a st. v. 1934.
Kubeš: Zákon o rozhodnutí. Časopis pro pr. a st. v. 1933.
Laun: Das freie Ermessen. Leipzig und Wien 1910.
Merkl: Zum Interpretationsproblem. Zeitschrift f. d. Privat und öff. Recht d. Gegenwart. XLII.
Milota: Působnost zákonů trestních. Bratislava 1922.
Neubauer: Interpretace a aplikace práva v pojetí normativní teorie. Právnick 1931.
Pospíšil: Několik poznámek o problému metod interpretačních. Čas. pro pr. a st. v. 1934.
Pošvář: O aplikaci právních norem. Čas. pro pr. a st. v. 1938.
Procházka: Normativní teorie a tvorba práva. Englišův sborník.
Procházka: Tvorba práva a jeho nalézání. Praha-Brno 1937.
Sedláček: O interpretaci normy. Englišův sborník.
Sedláček: Občanské právo. Všeobecné nauky. Brno 1931.
Sedláček: Základní pojmy soukromého práva. Vědecká ročenka práv. fak. M. U. IX. (1930.)
Stier-Samlo: Das Wörterbuch der Rechtswissenschaft. Berlin-Leipzig 1925.
Weyr: K problému systematických výkladů. Čas. pro pr. a st. v. 1926.
Weyr: Motivy zákonů a důvody rozhodnutí. Ročenka III.
Weyr: K pojmu právního řízení. Ročenka VII.
Weyr: O praktické funkci normy. Englišův sborník.
Weyr: Příspěvek k teorii aplikace práva. Čas. pro pr. a st. v. II.
Weyr: Základy právní filosofie. Brno 1920.
Weyr: Teorie práva. Brno-Praha 1936.